

έρηκοίτες, κλεισμένοι σφοδρῶς, καὶ στεναί-
νον' ἀπείρασμον χιτῶν, πρὸς τὸν μόνον Ἀν-
θρώπιν, τοῦ σώσει τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

...

Ὁ πλάσας κατὰ μοῦνας τὰς κερδοὺς ἡμῶν,
μνησθεῖν ὅτι χεῖρας ἐσμέν μη καταδυναστεύς ἡ
μῶς, ἐν τοῖς κατοικίαις τῆς γῆς Ἀναμνησθεῖτε.

...

Τὴν ὁμοιοῦσιν ταλαιώσαν, παθόντων, ὡ
ψυχῇ, καὶ μὴ ποιοῦναι τὰ κατὰ, ἀλλὰ ἀνέργον
αἱ αἶτι, τῇ τῶν κακῶν ἐπιμονῇ, ἡ πρῶτος ἐπι-
θόρως, μετανοήσαν νηπιότη, καὶ δεῖται καθα-
γνίσθητι, καὶ τῷ Ἀπλοτῇ σου δωρεῶν Ἡμε-
ρικὰ σοι, συγχωρήσαν, ὡς εὐσπλαχνικός, καὶ
τὴν ἄφροσύνην μοι δωρήσαν.

...

Εἰς πλάγος θείων, ἐμπειρῶν ἀθηνῶν, ἐν
πλήθυνε ποτηρῶν, καὶ ἀθροῖμον μου ἔργων, ἡ
θὺν εἰς ἀπορίαν, καὶ ἀπογνοῦσι νυνὶ ἀνέχο-
μαι, Ἀδελφοὶ Θεοῦ, αὐτῇ με σώσαν, αὐτῇ
δοῦθησαν Ἡμερικὰ σοι, Οὐκίτιμον, ἐξέθρον
ἀγαθὴ, σὺ με οἰκτερον.

...

Ὁρῶσα τὸν ἐκ σου τεχθέντα Παναμώμης,
χωρῆμινον ἐν ἔθρῳ, ὠλεόληδες δώσαν. Ποθεῖ
ναῖταιν μου Τέκνον, ποῦ σου ἴδεν το καλλὸς
το φεσηφρον, ὃ ἐκώλλωσται, τῶν ἀνθρώπων
τὴν φύσιν!

...

Χριστὸς ἡ ἡμπελος, ὠρεῖονες δωρεῖς, ἡμῶν
ἡνίκατο, γλῆκος ποτηριον, ἐναποσταλόντας
τῇ γῇ. Ἀποστολοὶ Θεοῦ, ὅθεν με λυτρώσαν-
τι, ἡδονὸν μέλης δέσμοι δεσφῆται κατανύττειν,
τῇ ψυχῇ μου δωροῦμαι τῇ Θεῷ τῆς Νηπι-
ας ἡμῶν, ὡς σωθεὶς ὡς ἐπιταχῶν.

ΣΠΑΝΕΑΣ

Τέκνον μου ποθητοτάτον παιδί μου ἡγάλη
μένον,
ὁποῖόν ἐκ τῶν ὁπίσθων μου καὶ σαρξὲ ἐκ τῆς
σαρκὸς μου,
ἡλπιζὼ εἰς τὰς περὶας μου ταῖς τοῦ ἀφο-
ρήσιον
καὶ τοῖς πολλοῖς μου στενωγμοῖς καὶ τοῖς ἁ-
μέτρων πονοῖς,
ἵνα σ' εἰδῶ ἀνυσσασμον καὶ παρηγορητῆά μου,
καὶ κοινησμον τῶν πονῶν μου τῶν ἀπαρρη-
θῆτων,
καὶ παρηγορητῆα ψυχῆς, καρδίας μου λαμπρόν
Ὁ λογισμὸς μου πάντοτε φέρονται σὲ εἰς τὸν
νόον μου,
καὶ πάντοτε ἡ καρδία μου εἰς σὲ ὡς ποτὶ σὺν
ἔλθῃν.

Παδί μου, ἂν ἡμωρηται τῆς πολλῆς το γῆρας,
ἐγὼ φαντάζομαι, δακρὸν ὅτι ἐμπροσθέν μου στέ-
νεις,

καὶ κράζω, κράζω καὶ σὺ λαλεῖς, ταρβάντας
τὴν ψυχὴν μου.

Ἀπὸ στενωγρίας μου καὶ ἄλλο πολλῆς μου
θλίψεως

αἰτῶναι καὶ σὺ εὐχόμενος σὲ, μὴ σὲ, σὺ μὲν
εἰς με

Καὶ παρηγοῦναι ὁ πόνος σου περὶ τῶν τῶν
χρῆν μου
καὶ κατακαπνίσαναι αὐτὴν, ἀνασθῆναι ἐπαρξά-
Καὶ τῆς φωνῆς σου τῆς λαμπρῆς ἀκούσαν, το
παιδί μου,
τὰ δακρυὰ μου κρατῶν, φέρονται σὲ το ταῖον
Ἄν στοχαστῇς με, ἐκοντίζον, πῶς σὺ μὴ τῶν
εἰλεῖς,

εἰ μὴ ψυχρὸν καὶ ἀνασθῆναι κρατῶν τὸν
φωμένον

Ἀνελτε με ἡ φωνή σου, τὸν ποταμὸν ἡμῶν
καὶ ἄλλα ἄλλα χυνοῖς, ἔκταται, ἐκοντίζον
Ἄντα ἰσχυροῦν εἰς ἔσση, παιδί μου, τὰ περὶ
δάσκα,

Ἡμεῖς εὐχόμενος θεοῦ, καὶ τῆς καρδίας σου
μέγα

καὶ ἴσως ἡ καρδία μου φέρεται

(στ. 5—10)

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

φον' ἐπ' ὁ ἄριστος σου ὁμοιωτής, & ἐκοντίζον
ἐπικρατῶν,
στὴν περὶ τῶν φερεται ὁ ἄλλος, μαρτυροῦν
παιδικῶν & μαρτυροῦν γὰρ σὺν τῶν φερεται
ἡμῶν! κτλ. στίχοι, τῆς γῆς ἐκοντίζον σ' ὅσο
μοι σὺν

(Ἐκτεθεῖτος Πολυεργημένος, αὐτοεργημένος)

ΔΗΜΟΤΙΚΑ

1

Τοῦ Κίττου ἡ μάκα καθύπαινον στὴν ἀφῆν στο
ποτάμι

Με το ποτάμι μαζώνον καὶ το τεταρτοκοῦσῃ
—Ποτάμι, γὰρ ἐκοντίζον, ποτάμι, στέργει πῶς,
γὰρ καὶ πρὸς ἀντίστροφον, πῶς στὸν εὐεργετῶν
φῶς.

Ὡς ἔχοντα κλέπτει σὺν ἄλλοι, ἔχοντα τὸν ἐπικρατῶν

Τοῦ Κίττου τὸν ἐκοντίζον, πῶς καὶ τὸν φερε
μολῶσαν

Χάρις τὸν πᾶν ἄλλο μαρτυροῦν καὶ δὸν ἐκοντίζον
πῶς

καὶ ὁλοκλήρως πηγάζον ἡ μαρτυρῆ τὸν μαρτυροῦν
Μαρτυροῦνται σὺ ἔδωκε, μαρτυροῦνται καὶ ἔδωκε

—Κίττω, ποῦ εἶναι σ' ἄριστος, τὰ ἔργα σου
μαρτυροῦν

—Μαζὼν ἐκ-ἔλθῃ, μᾶλλον πρῶτον, μᾶλλον ἐκοντίζον
δὲν κλέπτει τὸ μαρτυροῦν καὶ μὴ καὶ τὸν πᾶν
μαρτυροῦν

μὴν! καὶ τὸ ἔργον σ' ἄριστος, τὸ ἔργον σου
μαρτυροῦν

(Προσέξε καὶ το διακρίνον καὶ το μαρτυροῦν φερε)

2

—Πῶς μου, στὸ ἐκοντίζον θεοῦ σὺν μαρτυρῶν
τεταρτον

στὸ ἐκοντίζον καὶ τὸ ἐκοντίζον καὶ τὸ ἐκοντίζον
ἐκοντίζον

Ι Π Π Η Σ

Ἀριστοφάνης Φιλίππου Κυδαθηναίους (448 - 380 π. Χ')

Δὲν χρειάζεται βέβαια νὰ παρουσιάσουμε τὸν Ἀριστοφάνη ἦταν ὁ μεγαλύτερος κωμικὸς τῆς ἀρχαιότητος—ποιητὴς καὶ σατιρικός ταυτόχρονα. ἤξερε νὰ σαρκάζει, διὲν θεωροῦσε τιποτένιο καὶ ποταπὸ, μὰ καὶ νὰ χαίρεται τὴν ὁμορφίαν, ὅταν κ' ἴδῃ τὴν εὐρίσκει. Γι' αὐτὸ καὶ μερικὰ λυρικά του κωμῆματα θεωροῦνται ἄν' τὰ καλύτερα τῆς ἀρχαίας μας ποιήσεως. Πρωτοπαρουσιάστηκε (μὲ ξένο ὄνομα) στοὺς «Δαιταλῆς» (Συμπουσιαστές) καὶ χοροῖδευε τὴ νέα Πρωδεία. Μετὰ γράφει τοὺς «Βαβυλωνίους» (πάλι χωρὶς τ' ὄνομά του) γιὰ νὰ ζητήσει τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Κλέωνος, ποὺ εἶχε ζητήσει ἐνὰ σφαγεῖον ὅλοι οἱ ἄνδρες Μυτιληναῖοι ἀπὸ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν καὶ πάνως γιὰ νὰ μάθουν νὰ εἶναι, ἄλλῃ φορὰ πιστοὶ στὴν Ἀθηναϊκὴ Συμμαχίαν. Εὐτυχῶς ὁ Δῆμος τὸν Ἀθηναῖον ἀπέρριψε τελικὰ τὴν πρότασιν του. Ὁ Κλέων τὸν ἔσυρε στὸ δικαστήριον μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς ξενικῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ἐσχάτης προδοσίας—χωρὶς (εὐτυχῶς!) νὰ κερδίσει τὴ δίκην. Στὴν ἐπομένῃ κωμῳδίᾳ του («Ἀσχρογῆς») ὁ Ἀριστοφάνης πάλι κάνει φιλεργονικὸν κῆρυγμα καὶ μιλεῖ κατὰ τοῦ Κλέωνος—κερδίζει μάλιστα τὸ πρῶτον βραβεῖον. Γιὰ πρώτη φορὰ παρουσιάζει μὲ τ' ὄνομά του τοὺς «Ἰππῆς», ὅπου «μὲ ἐκπληκτικὸν θάρρος» (P. Harvey) σαρκάζει καὶ γελοιοποιεῖ τὸν Κλέωνα· ἡ κωμῳδία παίχθηκε τὸ 424, ἐνῷ ὁ Κλέων βρισκεται στὸ ἥμιστο σημεῖον τῆς πολιτικῆς του δυνάμεως—μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Σφακτηρίας. Λίγα λόγια καὶ γιὰ τὸν σατυριζόμενον· τὸ ἐπάγγελμα θυροδοῆνης, ἦταν ἀνθρωπος βίαιος καὶ αἰταρχικός, φίλαρχος καὶ ἴσως ἀκόλαστος· ἂς σημειώσωμε ὅμως διὲν τὸν γνωρίζομε μόνον ἀπὸ τὸν Θουκυδίδην καὶ τὸν Ἀριστοφάνη, ποὺ ἦταν προσωπικοὶ του ἐχθροὶ ἢ ἀντίπαλοι. Εἶχε βλῆναι κατακτητικὰ καὶ ἦταν φιλοπόλεμος· συχνὸς τὸν στόχος οἱ στρατηγοί, ὅταν τὰ γεγονότα δὲν συμφωνοῦσαν μὲ τὴς ἐ-

πιθυμίας του. Ἡ μόνη του στρατιωτικὴ ἐπιτυχία (μὲ τὴ βοήθειαν τῆς τύχης καὶ χάρις στὴν πονηρίαν του) ἡ κατάληψις τῆς Σφακτηρίας· τὴ νίκη βέβαια τὴν εἶχαν προετοιμάσει ὁ Νικίας καὶ ὁ Δημοσθένης, οἱ στρατηγοί, ἀλλ' εἶχαν ἀπελπισθῇ ποὺ θὰ τὰ κατάφεραν τελικὰ.

Ἡ κωμῳδία ὀνομάσθηκε «Ἰππῆς», γιὰ τὴ τάξιν τῶν Ἰππέων εἶχε πετύχει νὰ κερδίσει μὰ δικαστικὴ ἀπόφασις σὲ βάρος τοῦ Κλέωνος. Ἰππεῖς εἶναι καὶ ὁ χορὸς τοῦ ἔργου. Πρόσωπα: ὁ Δῆμος, γερόντιον ἐν διαλύσει, οἱ δούλοι τοῦ Δήμου Νικίας, Δημοσθένης καὶ Παφλαγόνα, ὁ Κλέων, καὶ ὁ ἄλλατοπώλης (λουκανικῆς) Ἀγοράκριτος. Ἡ σκηνὴ παρουσιάζει τὸ σπῆτι τοῦ Δήμου (τῶν Ἀθηναίων) στὴν Πνικῆ.

Βγαίνουν ἀπὸ τὸ σπῆτι οἱ δύο δούλοι, ὁ Νικίας καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ παραπονοῦνται γιὰ τὴ συμπεριφορὰ ἐνὸς νεώτερου δούλου, τοῦ Παφλαγόνα. «Ἀπ' τὴ στιγμὴ ποὺ κόπασε στὸ σπῆτι

οἱ μαῦροι παραγοὶ διαρκῶς τίς τρωῖναι». Κι εὐχονται: «αὐτὸς πρῶτος νὰ χαθῇ, καὶ μαζὶ του καὶ οἱ ἄδανές του». Μέχρι ὅμως νὰ γίνῃ κάτι τέτοιον, προτιμοῦν νὰ σκεφθοῦν ἄλλῃ, πρακτικώτερον λύσιν: νὰ δρατετεύσουν ἄν' τὸν ἀφέντην τους. Φοβοῦνται ὅμως τὴν τιμωρίαν, ἂν τοὺς πιάσουν, καὶ λένε νὰ παρακαλέσουν τοὺς θεοὺς γιὰ τὴ σωτηρίαν· οὔτε ὅμως καὶ σ' αὐτὸν συμφωνοῦν—ὁ Νικίας ἐχθρεύεται τοὺς θεοὺς, καὶ αὐτὸ θεωρεῖ σάν... ἀπόδειξιν τῆς ὑπάρξεώς των, ἐνῷ ὁ Δημοσθένης δὲν τοὺς πιστεῖν καὶ προτιμᾷ ν' ἀπευθυνθῇ στοὺς θεατὰς, νὰ πεῖ τὰ βάσανά τους: ὁ νέος δούλος, «κατεργάρας καὶ ἀπανοβάλης» κολακεύει τὸ γέρον· Δῆμο, δὲν ἀφίνει κανένα νὰ τὸν πλησιάσει, πείθει μὲ χρησιμοὺς τὸ γέρον, συκοφαντεῖ ὅλους τοὺς ἄλλους, δέχνει τοὺς συντρυφούς του δούλους, ἐκδιάζει καὶ παίρνει δῶρα. Οὔτε εἶναι δυνατὸ νὰ τοῦ ξεφύγουν· ὁ Παφλαγόνας «στὴν Πύλον τὸ ἑνὰ πόδι του πατάει

καὶ τὸ ἄλλο μὲς στὴ συναξὴν τοῦ δήμου· καὶ ἔτσι ἀνοιχτὰ ὅπως ἔχει τὰ κανιά του εἶναι... (διαγράφονται μερικὲς λέξεις) ...τὰ δύο του χέρια μέσα στὴν Αἰτωλία, καὶ ὁ νοὺς του στοὺς Κλωπίδες».

(εἶναι φανερό τὸ καλαμπούρι ἐδῶ· ἡ Αἰτωλία θυμίζει τὸ ρ. αἰτῶ, καὶ οἱ Κλωπίδες—δηλ. ὁ δῆμος τῶν Κλωπιδῶν—τὸ ρ. κλέπτω).

Σκέπτονται μήπως δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύσις λυτρωτικὴ, παρὰ νὰ πεθάνουν λεβέντικα, σάν τὸ Θεμιστοκλῆ (λέει ὁ Νικίας), πίνοντας αἶμα ταύρου. «καὶ γιὰτί ὄχι κρασί;» ρωτᾷ ὁ Δημοσθένης· καὶ προσθέτει:

«Σάν· πιεῖ, κανεῖς,

Μὴν εἶδες μὴ νὰ καλὴ καὶ μὴ καλὴν κοπέλλα;

—Γιὰ πὲς μου τὰ σημάδια τῆς, μὴν τύχει καὶ τὴν εἶδα.

—Ψηλόλιγνη ἦταν στὸ κορμὶ καὶ ἀσπροουδερὴ στὰ κάλλη,

εἶχε τὰ μάτια σάν ἐλιές, τὰ φρύδια σὰ γαϊτάνι.

—Ἐψευθεταὺς ἐπέρναγα στοῦ Ἀδῆ τοῦ περβόλι καὶ κεῖ τῆς γράφαν τ' ὄνομα μὲ τοὺς ἀποθαμένους.

Μοῦ εἶπε νὰ πῶ στὸ σπῆτι τῆς, νὰ μὴν τὴν πεφμένουν.

(Δὲς καὶ τὸν Ὀμηρικὸ Ὕμνον, παραπάνω)